

Pavadootojų, vadovų lyderystė: 2020, 2021, 2022 metų viešųjų konsultacijų įžvalgos, rekomendacijos trumpai

Turinys

Ugdymo organizavimas.....	1
Vadovavimas ir lyderystė.....	3
Ugdymo praktika ir didaktika.....	6
Emocinis socialinis ugdymas.....	11
Tyrimų duomenų panaudojimas.....	12

Ugdymo organizavimas

Pamokų tvarkaraštis: a) Pamokų pradžia 9 val. Pradinių klasių mokiniai mokosi iki 14 val., vyresniųjų – iki 15 val. Mokiniai atliktas užduotis atsiunčia iki 18 val.

b) Pamokų pradžia: 9 val. Vaizdo pamokų trukmė 1–4 kl. – iki 30 min., 5–10 kl. – iki 40 min.

c) Nuotolinės pamokos 9.00–13.00 val. Pietų pertrauka 13.00–14.00 val. Konsultacijos 14.00–16.00 val.

Konsultacijos yra: nuolatinės, tarifikuotos, rengiamos nuo rugsėjo 1 d.; laikinosios konsultacijos, pradėtos nuo lapkričio, išėjus į nuotolinį mokymą; intensyvesnės konsultacijos, vedamos nuo vasario mėnesio; kontaktinės konsultacijos abiturientams. Mokinys gali pasirinkti matematikos mokytoją, su kuriuo nori konsultuotis, taip pat dieną ir valandą. Sprendžiant iš apklausų duomenų, mokiniams konsultacijos yra naudingos. Bet jie ypač pabrėžia galimybę rinktis konsultaciją ir laiką. Mokiniai turi per dieną 3 ilgąsias pertraukas po 25 min. Reguluojame atsiskaitomųjų darbų tvarkaraštį.

Mokinio individualios komunikacijos stebėjimo įrankis – tai „Google Docs“ platformoje esanti „Excel“ lentelė su klasių mokinių sąrašais. Dalykų mokytojai kiekvieną nuotolinio mokymo savaitę, penktadienį, iki 13 val., spalvomis ir skaičiais ties vaiko vardu ir pavarde pažymi: 0 – su vaiku susiekta; 1 – mokytojas informaciją išsiunčia, bet negauna atsako; 2 – pavyksta komunkuoti su vaiku ar jo tėvais; 3 – sklandi komunikacija. Užpildžius lentelę, Vaiko gerovės komisija atlieka duomenų analizę. Mokytojas mentorius, turintis konsultacinių valandų, susisiekiama su mokiniais, įvertintais vienetais, paklausia, kaip sekasi, primena, kad jie yra bendruomenės dalis. Sudėtingesniais atvejais pagalbos mokiniui specialistas arba mokytojas padėjėjas padeda mokiniams susiplanuoti laiką, užduotis.

Profesinio mokymo modulių mokymasis profesinio rengimo centre (mokykloje). Bendrojo ugdymo mokykla yra šalia profesinės mokyklos. Pakoregavome tvarkaraštį taip: ryte mokiniai atvažiuoja, po pietų išvažiuoja, visą dieną bendradarbiauja tik su modulio dėstytoju. Karantinui einant į pabaigą, vaikai grupelėmis po 5–6 galėjo važiuoti į profesinę mokyklą atlikti praktiką. Ir iš profesinės mokymo įstaigos mokiniai ateina mokytis į 9 bendrojo ugdymo mokyklos klasę. Bus

du nauji moduliai, vienas iš jų „Nesudėtingų mechanizmų junginių agregatų remontas“ (šaltkalvystė). Jei pavyks suformuoti 9 klasę, tai vėl kas antrą penktadienį, vieną dieną 6 valandas mokiniai mokysis modulio.

Logopedai, specialieji pedagogai kartą per savaitę siunčia užduotis mokiniams. Kineziterapeutė veda nuotolinius užsiėmimus du kartus per savaitę. Ji nufilmuoja pratybas ir siunčia jas tėveliams su paaiškinimu, kad jie galėtų padėti vaikams atlikti pratimus bei užduotis. Psichologė nuotoliniu būdu dalyvauja tėvų susirinkimuose, klasės valandėlėse. Socialinės pedagogės organizuoja maisto produktų rinkinių, planšetinių kompiuterių, popierinių užduočių dalijimą ir išvežiojimą.

Ukrainiečių vaikų įtraukimas. Jau tris savaites turime septynis mokinukus iš Ukrainos. Mokinių priėmimą pradėdame nuo apsilankymo pabėgėlių šeimų centre. Vyksta savivaldybės socialinio skyriaus, mokyklos bendruomenės atstovai. Susipažįstame, atpalaiduojame stresą. Tai padeda sėkmingai adaptuotis mokykloje. Vėliau kviečiamės vaiką į mokyklą su šeima ir supažindiname su mokykla. Parenkame mokiniui klasę pagal jo amžių. Yra bendraklasių, kurie gerai moka rusų kalbą. Mokiniui priskiriame mokytoją mentorių. Beveik visose pradinėse klasėse turime mokytojo padėjėjus. Jie taip pat koordinuoja atvykusio mokinio veiklą. Pirmąją savaitę vyksta adaptacija, įtraukimas į mokyklos veiklas. Kai kurie mokiniai ne itin gerai moka anglų kalbą. Todėl pasitelkiame naujas technologijas. Kiek įmanoma, sutvarkome visus socialinius reikalus: nemokamą maitinimą, labdarą. Pokalbio metu taikome neformalųjį vertinimą. Kartais dešimtukas padeda pasitempti. Deriname jų nuotolinį mokymą Ukrainoje ir čia, Lietuvoje. Sudarome individualius mokymo planus rusų ir anglų kalbomis. Sudarome mobilias grupes mokytis lietuvių kalbos. Taip pat juos įtraukiame į klasių kultūrinės veiklas (išvykas ir kt.). Įtraukiame mokytojus – senjorus, ypač lietuvių kalbos mokytojus, kurie vadovauja lietuvių kalbos būreliams ir moka rusų kalbą. Yra ukrainiečių vaikų tėvų, kurie turi puikų išsilavinimą, bandome juos įdarbinti mokykloje. Kitas veiklas atliekame, vadovaudamiesi Bendrųjų ugdymo planų 7 skirsniu. Siekiame, kad jų socialinė emocinė būseną būtų puiki, o žinias bandysime sustiprinti birželio mėnesį. Mums labai reikėtų ukrainiečių mokytojų, kurie galėtų dirbti padėjėjais, o galbūt ir mokytojais.

Įtraukusis ugdymas. Buvo vaikas, kuris beveik nekalbėjo, galėjo pasakyti tik vieną kitą žodį, nenorėjo užėiti į klasę, nuolat buvo irzlus. Bet užsiėmėme pastoliavimo praktika. Iš pradžių už klasės slenksčio buvome minutę, po to jau 10 minučių. Vėliau suplanavome kartu su tėvais, kad pradėtų skaityti. Naudojome vizualines priemones, kad perskaitytų ir parodytų pirštu tą daiktą. Vėliau numatėme kitus žingsnelius. Dabar vaikas ne tik supranta klausimą ir jo nebeatkartoja, bet ir atsako į klausimą. Vaikas ateis į ketvirtą klasę. 60 proc. informacijos, kurią perskaitė, supranta. Pasako „aš noriu“ ir parodo pirštu daiktą, kurio nori. Skaičiuoja nuo 1 iki 100. Stengiamės socializuoti vaikus, kurie turi bendravimo, ryšio užmezgimo problemų. Kitas vaikas jau važiuoja į ekskursijas, noriai dalyvauja vasaros stovyklose. Šiam vaikui reikėjo priemonių, tai mokytojai darė jas patys. Mokykloje turime keletą erdvių, skirtų nusiraminti. Daug dirbame, lavindami vaikų sensorinius įgūdžius ir motoriką, kad jie išlaikytų rankoje parkerį ar pieštuką. Tai lavinama per fizinio ugdymo pamokas.

Mums pasisekė: šiandien turime draugišką, tvarkingą klasę, kurioje mokosi **8 specialiųjų poreikių vaikai**. Mokytojo asmenybė yra labai svarbu. Taip pat labai įtraukti mokslininkus į įtraukiojo ugdymo įgyvendinimą yra reikalinga „šimtu procentų“. Iki šiol kalbėdavome apie pasitikėjimą vaikais, o ši kartą tai praktiškai įgyvendinome. Mokytojų nuostatas pakeisti nėra

lengva. Tai ne metų darbas. Tai priklauso ir nuo to, kiek mes, kaip administracija, dėsime pastangų, ir kiek kiekvienas mokytojas įdės pastangų, o tai jau sunku valdyti. Mokytojai laukė, kad toks specialistas ateitų ir parodytų, ką daryti. Profesorė pasakė: „paklauskite, mokytojai, ir kartu su specialiaja pedagoge suraskite metodą“. Tai padarė „stebuklą“. Mokytojai priėmė, ir dabar tas pokytis yra suformuotas. Pokytis turi įvykti fiziniame aplinkoje, emociniame aplinkoje ir santykių su tėvais aplinkoje. Šios klasės mokinių tėvai buvo nusiteikę dideliame pokyčiui, ir tai mums labai padėjo.

Vadovavimas ir lyderystė

Mūsų elgesys su kitais žmonėmis, mūsų reakcijos į kitų žmonių veiksmus labai priklauso nuo **mūsų turimų vaizdinių**, t. y. nuo to, kaip mes tuos asmenis suvokiame, kaip juos įsivaizduojame. Mūsų reakcija, santykis arba veiksmas atitinka tuos turimus vaizdinius. Jeigu vadovą ir jo vadovavimą suvokiame kaip palaikantį, vertinantį, ugdantį, padedantį, tai esame linkę su tokiu vadovu bendradarbiauti, juo pasitikėti. Tokį vadovą gerbiame, palaikome. Nelaimės, nesėkmės atveju su tokiais vadovais solidarizuojamės, esame linkę jiems padėti. Jeigu vadovo vadovavimą suvokiame kaip kontroliuojantį, baudžiantį, netgi persekiojantį, tai tokių vadovų vengiame, stengiamės nuo jų pabėgti, turėti kuo mažiau susitikimų, susidūrimų. Susirinkimuose esame pasyvūs. Galime paklusti ar rodyti tylų paklusimą jų nurodymams, juos vykdome, bet esame linkę nusišalinti nuo bendrų reikalų. Tas mūsų pasipriešinimas kartais būna užslėptas, „tyliai kasame duobes“, bet kartais atvirai priešinamės, konfrontuojame.

Jei aš suprantu, kad vadovybė manimi pasitiki, tai ir aš pasitikiu vadovybe. Kokį vaizdinį turiu, kaip vadovybę patiriu, tokį santykį su ja ir kuriu. Toks santykis nusistovi mano vaizdinyje.

Kuo stipresni **bendruomeniniai ryšiai**, tuo mažiau perdegimo požymių, geresnė pedagogų savijauta, aukštesnis pasitikėjimas kolegomis. Be to, kuo labiau mokytojai mano, kad, priimdama sprendimus, vadovybė su jais nesitaria, neklausia jų nuomonės, tuo labiau jie yra linkę manyti, kad vadovybė jais nesirūpina, jų nevertina ir jais nepasitiki. Taip pat jie yra linkę neigiamai vertinti vadovybės darbą: jog neefektyvus, nesuteikia pagalbos ir pan. Tokiems mokytojams būdinga prastesnė savijauta, jie patiria stipresnį perdegimą, o tai gali sukelti sveikatos problemų.

Bendruomenės narių savijauta yra glaudžiai susijusi. Prasta pedagogų savijauta persiduoda mokiniams, o pedagogų savijauta priklauso nuo santykių su mokyklos vadovybe. Kuo didesnis tarpusavio pasitikėjimas tarp pedagogų ir mokyklos vadovybės, kuo didesnis pedagogų įtraukimas į sprendimų priėmimą, tuo geresnė jų savijauta.

Jei administracija galvos apie tai, kaip jaučiasi mokytojas, dės visas pastangas, kad būtų sklandus bendradarbiavimas ir geri santykiai, ieškos išeičių iš kritinių situacijų, tada ir mokytojai prisidės. Nuo to bendruomenei bus tik geriau.

Kuo mokykloje yra labiau įsigalėjusi **pasidalytoji lyderystė**, tuo labiau tokiu vadovu pasitikima, jaučiama jo parama, mokytojai „nepabėga po pamokų“.

Vadovas, kad ir kas vyktų, neturi likti nuošalyje. Vadovas žino, kada vienus reikia pakalbinti dabar, kitų paklausti, kas yra ne taip ar kas džiugina. Todėl mokytojai ir ateina pas mus. Kai ant svarstyklių padedame sugaištą laiką ir tai, ką tai duoda mūsų gimnazijos veiklos tobulinimui, tai

sugaišto laiko negaila. Mokykloje vadovas nėra tik direktorius, bet ir pavaduotojai. Kaip jie suvokia pasidalytą lyderystę, taip jie organizuoja veiklas toliau. Vadovas turi pasirinkti, kaip teikti grįžtamąjį ryšį. Nes, pavyzdžiui, mokytojas pasirinktą grįžtamojo ryšio formą gali suvokti kaip įžeidimą. Šiame procese labai svarbu pažinti mokytoją.

Mokytojai iš vadovų labiausiai tikisi laiku teikiamo, **dažno grįžtamojo ryšio** apie jų mokymo ir mokymosi procesus.

Kokybiškas grįžtamasis ryšys nėra mūsų, vadovų, patarimas mokytojui. Tai nėra vertinimas, nėra pasakymas, ką mokytojas daro netinkamai, nėra rekomendacijų ar receptų pateikimas. Rekomenduotina siekiamybė – kalbėtis su mokytojais, plėtoti dialogą. Svarbu klausti, kokios jų praktikos ir strategijos veikia mokinių elgesį pamokoje ir kaip veikia, padėti jiems atlikti savirefleksiją, reflektuoti savo mokymo ir mokymosi procesą. Kadangi vadovas pažįsta savo mokytojus, jis gali padėti mokytojams apmąstyti galimas profesinio tobulėjimo kryptis.

Stebėjimas. Itin svarbus yra stebėjimo nukreipimas nuo mokytojo darbo į mokinių mokymąsi.

Skatintini trumpi (iki 5 minučių trukmės) apsilankymai pamokoje. Į klasę įeina 2–3 žmonės be jokių rašymo priemonių ir tarsi „nufotografuoja“. Klausimai užduodami pasirinktiems mokiniams. Klausime mokinio, kokią užduotį atlieka ir koks turėtų būti jo pagrindinis rezultatas. Iš atsakymų gauname medžiagos, su kuria darbuojamės po to. Sužinome, ar mokytojas aiškiai perteikia mokiniams, ko jis moko, koks yra siekiamas tikslas ir rezultatas. Stebintieji aptaria, ar vienodai pastebėjo dalykus. Stebėti visą pamoką yra prabanga, atima daug laiko, reikia daug žmogiškųjų išteklių. Ši metodika parankesnė.

Pamokos studija. Keli mokytojai planuoja ir veda pamokų ciklą. Ir tada vieni kitus stebi tam tikru aspektu: turinio ar klasės valdymo, ar kompetencijų ugdymo ir pan. Kolegos stebi ne mokytoją, bet mokinius: kaip jie reaguoja, mokosi, o po to reflektuojama. Tada kitas mokytojas veda pamoką, o likę kolegos stebi.

Profesinis tobulėjimas yra efektyvus tada, kai vyksta organizacijos viduje, o ne kiekvieno mokytojo pasirinktu individualiu būdu ir tema. Kad tai vyktų, labai priklauso nuo mokyklos vadovo ir pavaduotojo ugdymui.

Pirmieji darbo metai mokykloje yra labai svarbūs mokytojams. Formuojasi jų bendravimo ir planavimo įgūdžiai, požiūris į savo emocinę sveikatą. Mokytojai, turintys daugiau patirties, tampa mentorais. Jie teikia greitąją pagalbą: atsako į klausimus per pertrauką ir pan., perduoda patirtį, pasidalija žiniomis. Svarbu, kad mentoriumi taptų tas, kuris nori perduoti žinias kitiems. Turime pradedančiųjų mokytojų ratelį, į jį pasikvietėme kelis patyrusius. Juose bandėme išsiaiškinti problemas bei „skaudulius“. Mentorai dalykų mokytojai daugiau pataria dėl ugdymo, o pavaduotoja su direktore bandome patarti dėl „minkštųjų“, lanksčiųjų dalykų, emocinės pagalbos ir pan. Pradedantieji mokytojai yra labai pasitikintys savimi, jie įsivertina labai gerai. Kartais pradedantiesiems mokytojams pritrūksta suvokimo, kad kiekviena situacija yra vis kitokia ir kad praverčia lankstumas. Džiugu, kad jie klausia, norisi palaikyti šią klausimų ir atsakymų, konsultavimosi kultūrą.

Visa bendruomenė dalyvauja fizinio aktyvumo procese. Yra įsitraukęs ir direktorius, ir mokytojai, ir mokiniai, net darželinukai. Jei mažieji bėgimo takelyje suklumpa, tai mokytojas juos nuneša iki finišo. Stengiamės savo vaikams suteikti laimėjimo džiaugsmą, o po to reguliuoti ir kitus mokymo procesus. Fizinio ugdymo mokytojas yra pavyzdys, savotiškas „gaisrų gesintojas“, nes sugeba padėti vienam ar kitam mokiniui, kad pasitemptų mokydamasis, išsitaistytų vieną kitą dvejatą, nes tik tokiu atveju galės važiuoti į varžybas. Mūsų mokyklos didžioji mokinių dalis aktyviai sportuoja. To pasiekėme per 12 metų nuoseklaus darbo. Laidinėje turime sieną su mokinių laimėtomis taurėmis. Kurdami šią galeriją, baiminomės, ar išstatytos taurės nenukentės. Tačiau mokiniai labai rūpinasi jomis ir saugo. Mokiniais didelė garbė galerijoje patiemis pastatyti laimėtą taurę. Per pertraukas mokiniai žaidžia stalo tenisą. Pats direktorius vadovauja stalo teniso būreliui. Patys mokiniai organizuoja stalo teniso turnyrus, mokosi būti pavyzdžiu. Turime daug tradicinių renginių, vienas iš jų – „Taikloji rankelė“. Jis netgi yra respublikinis. Jame varžomasi šaudymu lanku, oriniu pistoletu, mėtymu į krepšį ir pan. Pagal direktoriaus sprendimą pagrindinis prizas – lankas – mokykloje nelikdavo, kadangi mokykloje yra bazė treniruotis, jis iškeliaudavo į kitas mokyklas. Norima, kad vaikai, kurie sportuoja, dalyvauja varžybose, rastų laimės ir sėkmingumo „geną“ savyje, o po to jis būtų pareguliuotas ir nukreiptas tinkama kryptimi, skatintų pasitempia ir moksluose.

Vadybiniu požiūriu svarbu vaikų **neskirstyti pagal gebėjimus**. Turėjome minčių padaryti gabiųjų klasę, bet to nepadarėme. Komplektuodami klases, stengiamės, kad įvairių gebėjimų vaikai būtų kartu. Klasės didelės – 24–30 vaikų, „sunkius“ vaikus paskirstome lygiai po visas klases. Mokytojo profesionalumas be galo svarbu. Ypač jo nuostata, kad kiekvienas vaikas kažką gali. Tam reikia didelio bendradarbiavimo įvairiose grandyse: tarp vaiko ir mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir tėvų. Jei kuri nors grandis šlubuoja, vaikas tą jaučia. Ir yra pasekmės šeimoje, nors tėvai ne visada tai pripažįsta. Būna, kad vaikas nenori išeiti iš mokyklos, nes žino, kad namuose patirs įtampą.

Dabar didele dalimi **matematikos mokymą** sudaro matematikos sprendimų algoritmų mokymas. Vaikams išaiškinama, kad tokius uždavinius turite spręsti taip, o tokius – taip. Vaikai lieka nesupratę uždavinio esmės. Kai vaikai iškaula tik algoritmus, jie juos arba pamiršta, arba susijaudinę netinkamai pritaiko. Šiuo požiūriu yra svarbi mokyklos vadovų lyderystė. Vadovai turėtų skirti matematikai prioritetą, skirti daugiau pamokų matematikai ir stiprinti matematinio samprotavimo tobulinimo tendencijas.

Požiūris į matematiką buvo formuojamas daugelį metų, todėl pakeisti reikia ne vienų metų. Jei šiandien klausiamo, ar matematika yra visiems, akivaizdu, kad tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje nebuvo reikiamų diskusijų. Tyrėjų nuomone, matematika visiems. Daug mokytojų nenori dalyvauti mokymuose ir tyrimuose. Todėl prašau vadovus paskatinti dalyvauti, nes tai praturtina. Mokyklos turi orientotis į bendradarbiavimo kultūros formavimą, o ne į rungtyniavimą.

Kai mūsų pradinių klasių mokytojai vis daugiau pradėjo **taikyti skaitmenines priemones** arba platformas ugdymo procese, kilo klausimas, ar visos šios priemonės yra tinkamos? Sukūrėme formą, kurioje mokytojai surašytų visas savo naudojamas skaitmenines priemones, jų licencijų galiojimo laiką, finansus (kainas ir pan.). Tai padėjo planuojant mokyklos biudžetą. Mokytojai pristatė naujas platformas kolegoms. Mokytojai taip pat tyrė, kokią pridėtinę vertę šios priemonės kuria mūsų mokiniams (motyvacijai, pasiekimams ir kt.). Buvo matuojama pačių mokytojų kompetencijų ūgtis. Nustatėme, kokios pagalbos reikės mokytojams, jei šios platformos bus naudojamos (kokių reikės mokymų, mentorių), taip pat, kokios reikia išorinės pagalbos. Įrangą gavome iš kai kurių projektų, kai ką įsigijome už savo lėšas. Stebėseną vykdėme mokinių

anketavimo būdu, pasižiūrėjome jų darbus. Kartu su administratoriumi galime įeiti į platformą ir pasižiūrėti, kiek mokinių joje atlieka užduočių. Buvo sutarta, kad nebebus „priverstinių“ seminarų. Laisvai kviečiame mokytojus, jau naudojančius vieną ar kitą platformą, kviesti savo kolegas į pamokas. Kolegos ateina ir, jei reikia, suteikia visokeriopą pagalbą.

Ugdymo praktika ir didaktika

Pradedantieji – tai tas, kuris pradeda ko nors mokytis. Trumpalaikės atminties apkrova yra ribota. Kai ji perkraunama, mes nebesuprantame, kas toliau sakoma ir negalime sekti. Pradedantieji neturi daug svarbių bendrųjų žinių, o ekspertai jų turi daug. Pradedantieji remiasi trumpalaikę atmintimi, o ekspertai – ilgalaikę. Pradedantysis mokinys neturi vaizdinio ar šablono, kaip atlikti užduotį, o ekspertas jį turi. Pradedantieji neturi automatizuotų įgūdžių, jiems reikia ilgai pagalvoti, o ekspertai tokius įgūdžius turi. Pradedantieji, gavę naujos informacijos, greitai patiria perkrovą. Jiems sunku įtraukti naujas žinias į kontekstą, kuris yra siauras, todėl būtinas aiškus ir tikslus mokytojo vadovavimas. Minimalus mokymas yra neveiksmingas, nes nepadeda pasiekti laukiamų rezultatų. O vadovaujantysis mokymas leidžia ir pradedantiesiems, ir ekspertams pasiekti gana gerus rezultatus. Mokinio savivaldus mokymasis yra mokytojo tikslas. Bet jį pasiekti nėra paprasta.

Mokant mokinius, kurie yra iš **žemo SEK**, būtina nuolat sustoti ir papildyti jų pagrindines bendrąsias žinias. Todėl reikia mažinti turinį ir išgryninti pagrindines žinias. Mokytojų metodinės grupės turėtų suformuoti ugdymo turinio prioritetus. Itin svarbu, kad būtų užpildytos pradedančiųjų žinių ir įgūdžių spragos.

Tyrimo metu radome vieną atvejį, kai mokinė turėjo tris kartus daugiau įvertinimų negu kiti mokiniai. Dauguma jos įvertinimų buvo neigiami. Ji rodė pastangas mokytis, nes rašė laiškus mokytojams ir mokiniams. Mes siūlytume **stebėti pažangą pamokoje**, bet nerašyti formalaus vertinimo, o tik suteikti veiksmingą pagalbą.

Tyrimas išryškino **atsitraukimo fenomeną**. Atsitraukimas vyksta pamažu, tad iš pradžių nėra taip aiškiai pastebimas. Jis prasideda nuo nutilimo ir pasibaigia visišku pasitraukimu iš ugdymo proceso. Priežastys būna techninės ar savireguliacijos gebėjimų stoka. Vaikas nesugeba įveikti atsiradusių kliūčių, tampa „nematomas“, o po to nebemato mokymosi prasmės. Nuotolinio mokymosi metu atsitraukimo fenomenas atsispindėjo nesugebėjime savarankiškai mokytis.

Mokytojai iš anksto mokiniams pateikia savaitės pamokų planus ir užduotis. Vaizdo pamoka nufilmuojama ir iš anksto nusiunčiama mokiniams arba patalpinama virtualioje bibliotekoje. Vaizdo pamoką sudaro 5–10 minučių trukmės medžiagos išdėstymas.

Mokytojai rengia pamokos ar pamokų ciklo planą mokiniui pagal vienodą formą: tema, pasiekimai, užduotys, atlikimo pateikimo pabaigos data ir laikas, mokytojo kontaktai.

Mokytojas turi įvertinti, ką vaikas geba ir ko negeba ir parinkti tinkamus mokymo metodus. Yra vaikų, kurie negeba patys struktūruoti informacijos, susiplanuoti laiko. Tokiems vaikams tiesioginis mokytojo vadovavimas atneša daug naudos.

Mokytojo pagalba ir užduotys **turi pataikyti** į artimiausio vystymosi zoną. Jei mokytojas teikia mokiniui mažai pagalbos, artimiausio vystymosi zona susiaurėja. Pastoliavimas yra tinkamos mokymosi pagalbos mokiniui teikimas – ne per mažos ir ne per didelės.

Po pamokos „Forms“ apklausa tinka įvertinti užduoties lygmenį – ar buvo tinkama, ar ne per sunki, ar ne per lengva. Taip pat įvertinti mokymosi procesą – ar mokiniui sekėsi planuoti laiką, kontroliuoti savo veiksmus, bendradarbiauti.

Darbas namuose turi padėti įtvirtinti išmoktą medžiagą, o ne išmokti tai, ko nebuvo mokytasi per pamoką, nes kitaip atsiranda per dideli mokymosi krūviai.

Jei 5–8 mokiniai daro tas pačias klaidas, vadinasi, man kaip mokytojui reikia analizuoti, ką ne taip dariau. Nebėgti, sustoti, atlikti savo minčių „auditą“, įsiklausyti į savo, taip pat – į mokinių ir jų tėvų lūkesčius.

Dažnai mokytojas pateikia daug perteklinės informacijos, kuri yra per sunki ir nereikalinga ypač pradedantiesiems. Foninė muzika, vizualiniai efektai turi būti labai apgalvoti, kad nesusidarytų **papildoma apkrova**. Neturi būti vienu metu naudojamas ir garsinis, ir vaizdinis kanalas. Taip pat negalima mokytojui per daug kalbėti.

Paauglystėje yra sumažėjęs **„atlygio“ hormono** kiekis. Jei užduotis yra sunki ir kompleksinė, mokinyš nesugeba pajauti, kad dalį užduoties jau atliko. Kai užduotis suskaidyta į žingsnelius, mokinyš suvokia, ką jau padarė, ir „atlygio“ hormonas padidina motyvaciją. Vėliau kompleksinės užduotys yra sprendžiamos daug lengviau. Smegenų vystymuisi labai kenkia ilgalaikis stresas. Pakitus kūno formoms, sumažėja savivertė. Paauglystės laikotarpiu paaugliams sunkiau save išreikšti, kalbinės ir klausos funkcijos pablogėja. Kadangi pasikeičia hormonų kiekiai, padidėja paauglių jaudinimasis, emocinis labilumas, jų reakcija gali būti sunkiai nuspėjama.

Nors paaugliai linkę vadovautis emocijomis, tačiau, sprenddami apie **socialinį teisingumą**, remiasi logika. Jiems moralinės normos yra aiškios, tad jie nori, kad jų būtų laikomasi. Jei mokytojas nori būti autoritetas, labai svarbu pačiam laikytis moralinių normų ir su visais elgtis vienodai teisingai: vertinti vienodai, pagal tuos pačius kriterijus, vienodai visus išklausti, vienodai visiems skirti dėmesio. Socialinis teisingumas turi įtakos mokinių įsitraukimui į mokymąsi ir emociju, ir elgesio aspektu. Jei neužtikrinamas socialinis teisingumas, sumažėja mokytojo autoritetas.

Konsultavimas yra sunkesnė nei pamoka mokymo ir mokymosi forma. Ji skirta įvesti į kelią. Mokiniai nori būti konsultuojami apie tai, ar gerai suvokia savo stiprybes ir silpnybes ir kokios pagalbos ir iš kur jos galėtų gauti. Tik maža mokinių dalis žino, kur jie daro klaidas. Mokiniai nori tą suvokti, bet patys negali, todėl reikia tokios pagalbos. Mes, mokytojai, lengvai atpažįstame, kokių žinių mokiniui trūksta. Bet jei žinias imsime kimšti, tai neduos didžiausio efekto. Didžiausią efektą duoda užduočių atlikimas ir nustatyti atlikimo trūkumai. Todėl užduočių atlikimo pavyzdžiai su atsakymais ir grįžtamuoju ryšiu jau yra savotiškas konsultavimas. Gali atsitikti taip, kad mokytojas gali imti mokyti daugiau, nei mokinyš klausia. Mokyti per konsultacijas reikia mažai, nes jų metu nėra greito pritaikymo, nebent tas greitas pritaikymas vyksta anapus kompiuterio ekrano. Bet jei ne, tada tas mokymas nėra tvarus. Todėl trumpos, bet dažnos konsultacijos yra pačios geriausios. Siūlytina panaudoti mokytojų komandinį darbą. Vieni mokytojai galėtų vesti grupines konsultacijas, kiti – individualias, arba skirtingas pagal tematiką.

Geriausia konsultacija yra individuali. Konsultuojama tai, ko jam reikia. Jose galėtų būti po 2–4 žmones. Daugelis mokytojų formuluoja su mokiniais konsultacijos tikslą, bet pamirštama

įsivertinti, kaip tas tikslas buvo pasiektas. Turi būti labai aiškūs nurodymai. Suskaidoma užduotis, nurodomas kiekvienas žingsnis, ypač pradedantiesiems, įvardijant, ką jis turi padaryti ir ką padarė. Jei mokiniui nesiseka, reikia užduotį atlikti kartu su mokiniu. Taip pat užduotį įprasminti, pasakyti, ką suteikia įgytos žinios ir gebėjimas gyvenime, ir kad pats mokinys tai įvardytų. Mokytojas turi ir pagirti, ir pasakyti, ką dar reikia stiprinti.

Mokinių **metiniai projektiniai darbai** skirstomi į keturias kategorijas: tiriamieji-moksliniai, tiriamieji-kūrybiniai, kūrybiniai-meniniai ir praktiniai-taikomieji.

Projektinio darbo rengimas turi šešis etapus. Pirmasis etapas prasideda rugsėjo mėnesį, kuomet mokiniai renkasi projektus pagal mėgstamą dalyką, patariami mokytojo. Mokiniai pasirinkimą gali keisti. Antrajame etape (spalio mėnesį) „Google Docs“ platformoje mokiniai pildo lenteles su projektų pavadinimais. Kai kurie mokiniai pildo ir laikaraščius. Trečiajame etape (lapkričio–kovo mėnesiais) mokiniai atlieka projektą. Gruodžio–sausio mėnesiais vyksta tarpiniai vertinimai. Mokiniai supranta, ką padarė, susilaukia paskatinimų. Prasidėjus ketvirtajam etapui (balandžio–gegužės mėnesiais), mokiniai atlieka projekto aprašymus, ruošiasi pristatymui. Penktajame etape projektai pristatomi gimnazijos bendruomenei. Nuotolinio mokymo metu mokiniai projektus pristatys nuotolinėje konferencijoje. Konferencija vyks darbo grupėmis pagal mokomuosius dalykus. Mokytojai suplanuos pristatymų eigą, moderuos metodinių grupių vadovai. Vertintojų komisija įrašys vertinimus į lentelę, kuri bus prieinama per „Google Docs“ platformą. Konferencijos dalyviai taip pat balsuos už įdomiausius projektus, užpildydami anketas per „Google Forms“. Projektų vadovai pateiks darbus elektroninei Mokinių metinių projektų bibliotekai. Šeštasis etapas yra refleksija ir projektinės veiklos tobulinimas.

Pamokos, įtraukiant šeimas. Pirmokams keturias dienas vyko integruotos veiklos. Pirmąją dieną susitikta su mokinių šeimomis girininkijos miško aikštelėje. Užduotys buvo skirtos ir atliekamos šeimomis: šeimos ženklo kūrimas iš gamtinės medžiagos; pagal pateiktą planą objektų ieškojimas, atradimas ir su jais susijusių užduočių atlikimas. Refleksija aikštelėje prie puoduko arbatos. Antroji diena buvo skirta kultūrinei-pažintinei veiklai, ją organizavo vienos mokinės tėtis girininkas. Progimnazijoje jau šeštus metus vykdomas tęstinis nefinansinis tėvų paramos mokyklai projektas „Tėvai lyderiai“. Tėvai veda pamokas ir kviečiasi į savo darbovietes. Trečiąją dieną vyko virtuali kelionė po Gintaro muziejų. Ketvirtoji diena praleista „Kaimynystės“ parke. Ieškota „lobio“ –susipažinta ne tik su parko, bet ir su Garliavos istorija. Šią išvyką parengė vienos mokinės mama bibliotekininkė.

Diferencijavimas. Jo pagrindiniai principai buvo savanoriškas pasirinkimas, mobilumas, galimybė pereiti iš grupės į grupę. Mokytojai stengėsi ugdymo turinį diferencijuoti, pritaikyti skirtingų poreikių mokiniams. Atsižvelgiant į mokinių poreikius, buvo organizuojamas skirtingos formos mokymas: sinchroninės pamokos, savarankiško darbo pamokos, mišrios pamokos, trumpalaikiai projektai. Diferencijuotos mokinių grupės pasidarė mobilios, jose buvo lengvesnė migracija, lankstesnis vertinimas. Konsultavimas vyko virtualiose aplinkose, todėl intensyviau, prieinamiau, daugiau asmeninės komunikacijos. Koordinuoti pagalbos mokiniams specialistų darbą taip pat pasidarė lengviau.

Pagalba pereinant į aukštesnį mokymosi lygį. Po pirmo pusmečio rezultatų įvertinimo skatinome tuos mokinius, kuriems nedaug trūksta, kad pereitų į aukštesnį mokymosi lygį. Tokių buvo 42. Apie šiuos mokinius kalbėjomės su klasių vadovais, Vaiko gerovės komisija. Sudarėme trišales sutartis (mokinys, mokytojas, tėvas). Ir išryškėjo rezultatai: kai kurių mokinių pažanga siekė daugiau nei 56 proc. Mokiniai, kurie patiria mokymosi sunkumų dėl nuotolinio mokymo būdo, mūsų gimnazijoje buvo 9. Septyni iš jų gavo pagalbą, gerėja penkių mokinių rezultatai,

dviejų, deja, krenta. Šią veiklą koordinuoja socialinė pedagogė. Yra Mokinių tarybos iniciatyva „Draugas mokytojas“ – tai susibūrusi grupė mokinių, kurie norėtų būti mokytojais, ir, kai į juos kreipiasi kiti mokiniai, suteikia reikalingą pagalbą.

Kaip mokyti matematikos? Mokiniai mokytoją visada įsimylės mokiniai, nežiūrint, ką jis dėsto. Mokyklai užsidarius pandemijos metu, mokytojai neturėjo kontakto su vaikais. Todėl mokiniai blogai laikė abiturus egzaminus. Ne paslaptis, kad matematika yra pats sunkiausias dalykas. Rezultatai iš matematikos visame pasaulyje nėra labai džiuginantys., nes matematikos reikia mokytis labai kruopščiai, atidžiai. Atlikti namų darbus, mokytojo užduotis ir turėti nepaprastai gerą atmintį. Šiandien mūsų vaikų atmintis šlubuoja. Pripratome prie aukšto technikos išsivystymo lygio, mobiliųjų telefonų, tai bukina. Matematika reikalauja kruopštaus darbo, o mūsų vaikai vis labiau nuo jo atitolsta. Taip pat negerai, kad mokiniai praleidžia pamokas. Vadinasi, mokiniai negirdėjo vieno ar kito matematikos teiginio. Ir, suprantama, tai duoda neigiamus rezultatus. Tam, kad mūsų smegenys taptų protu, reikia duoti darbo. Šiandien užmirštame, kad mokslas yra sunkus darbas. Kita vertus, norėčiau palinkėti tiems „griežtiems“ matematikams, kad jie per pamokas būtų įdomesni, transliuotų vaikams šilumą. Kad jie išmokytų kalbėtis su vaikais jų kalba, surastų laiko humorui, įdomiajai matematikai.

Pagrindimo matematikoje vengimas arba ignoravimas reiškia, kad mes nesiekiame vaikams atskleisti įrodymo, matematinio mąstymo esmės. Galima būtų palyginti matematiką, kurią mes turime iki šiol, su matematika, kuri grindžiama samprotavimu, pateikus tokį pavyzdį. Įsivaizduokime plytų krūvą. Plytos – tai įvairios temos ir žinios. Iš šių plytų gali būti pastatytas pastatas, naudojantis planu ir rišamąja medžiaga – cementu. Toks pastatas ir būtų matematika, grįsta matematinio samprotavimu, nes ji susieja žinias ir atskleidžia matematiką kaip struktūrą ir prasmę, kodėl vieno ar kito dalyko iš matematikos mokome.

Žmogaus smegenys taip surėdytos, kad geriausiai suvokiama pačiam atrandant, kai smegenys pačios sukuria neuronų tinklus. Bet tiesiogiai prieiti prie ilgosios atminties nėra įmanoma. Žvelgdami į mokinį, dažniausiai manome, kad jis galvoja taip, kaip ir mes.

Būtų gerai mokyti **matematikos lygiais**. Jei ištraukiame plytą iš pastato mūro, visas pastatas pakrypsta. Matematikos lygiai reiškia tai, jog tam tikrų sąvokų mokėjimą formuluoju kaip tam tikrą lygį. Pagal pasiektą lygį galime mokinį įvertinti ir diagnozuoti spragas. Anksčiau planavome sukurti tokią matematikos mokykloje lygių sistemą, bet taip ir nesukūrėme.

Ne vienas mokinys sako: „**Aš nemoku matematikos.**“ Laiko save „nurašytu“. Toks požiūris be galo žalingas. Turėjau devintokę, kuri neigiamą skaičių padauginusi iš neigiamojo, rašydavo neigiamąjį. Bet kalbantis su ja, dirbant, leidžiant klysti ir aiškinantis klaidas, ši mokinė, įdėjusi darbo, pastangų, laiko, per valstybinį egzaminą surinko 86 balus. Taigi, galima pasiekti puikių rezultatų, jei imamasi darbo ir skiriama jam laiko. Skirstymas į „gabius“ ir „negabius“, į grupes nėra gerai. Jei mokiniui pasakoma, kad jis yra gabus, jis pradeda bijoti klysti. Visi galime suklysti. Svarbiausia iš klaidų pasimokyti.

Kartais mokykloje matematika neteisingai suprantama. Teko klausti penktokų, kas, jų nuomone, yra matematika. Dažnas atsakė, kad tai skaičiai ir skaičiavimas, taigi, įrankis gauti atsakymą. Reikia drąsiai sakyti, kad dažnu atveju tų žinių nebus galima pritaikyti. Matematika nėra apie standartines procedūras. Matematika yra apie pagrįstų, argumentuotų sprendimų priėmimą, o tai visiems svarbu. Geras, teisingas, pagrįstas minčių dėstymas yra svarbus mokantis ir lietuvių kalbos, ir istorijos.

Gimnazijoje, kurioje dirbu, diskutuojame vos ne kiekvieną pertrauką. Nesvarbu, ar patys suradome uždavinį, ar mokinys uždavė klausimą. Matyčiau dvi kvalifikacijos tobulinimo kryptis. Pirma, gilesnio pačios matematikos supratimo siekis. Pavyzdžiui, mokinys klausia, kaip įrodyti, jog trikampio kampų suma yra 180 laipsnių. Reikia į tai pasigilinti: kodėl vidaus priešiniai kampai tarp lygiagrečiųjų tiesių yra lygūs. Mums ankstesnės žinios yra kaip savaime priimtini faktai, bet taip nėra mokiniams. Norėtusi konkretaus matematikos turinio, mokymo ypatybių atskleidimo. Kad ne tik mokytume standartinių operacijų, bet pateikdami matematinę turinį lavintume samprotavimą. Antra, pagalba mokiniui „čia ir dabar“ ir pagalba mokytojui „čia ir dabar“. Galiu viešai prisipažinti, jog buvo viena pamoka, kurioje padariau net 8 klaidas. Buvo gėda, mokiniams prisipažinau. Pažadėjau pasitaisyti, ateiti kitą pamoką susikaupęs, išgėręs „reikalingą“ puodelį kavos.

Fizinio ugdymo pamokoje bent 20 min. turi būti didelio intensyvumo. Tyrimai rodo, kad didelio ir vidutinio intensyvumo fizinis aktyvumas turi didelę įtaką kognityvinėms funkcijoms: gebėjimui susikaupti ir pan. Gerai sustruktūruotoje fizinio ugdymo pamokoje turi būti „atvėsimo“ dalis, skirta nurimti, pasiruošti kitai pamokai. Fizinio ugdymo pamokose svarbiausia judesio pagrindai ir judesio technikos. Turime išmokyti mokinius teisingai judėti, tūptis, sėdėti ir pan. Kuo didesnis judesių bagažas, tuo labiau tikėtina, kad vaikas ateityje bus fiziškai aktyvus.

60–40 min. fizinio aktyvumo turi įtakos tam tikroms smegenų zonoms, ypač toms, kurios atsakingos už mūsų mokėjimą mokytis: priimti sprendimus, atsiminti ir pan. Didelis fizinis aktyvumas sumažina antsvorio įtaką, nes antsvoris yra susijęs su tam tikromis smegenų zonomis.

Profesinio mokymo modulių pamokos. Kad mokiniai įsisavintų temą „Prekių ženklavimas“, išdalydavau lapus su prekių ženklavimo rekvizitais, kurie turėjo atsispindėti prekės etiketėje. Leidau grupelėms įsiminti rekvizitus, po to mokiniai lape piešdavo sugalvotą gaminuką ir surašydavo rekvizitus. Pamokos pradžioje išskirdavau tris mokinukus, kurie, kaip komisijos nariai, vertindavo grupių darbus, vaikščiodami aplinkui, stebėdami, rašydami „plusus“ ir „minusus“. Pabaigoje jie įvertindavo, o komisijos narius įvertindavau aš. Tai padėjo mokiniams įsiminti informaciją. Sušvelnėjus karantinui, į mokyklą ateidavo po 5–6 mokinius. O kita grupės dalis dirbo nuotoliniu būdu. Mokiniai mokėsi, kaip žaliavas paruošti, iškepti gaminuką. Atsakyti į klausimą nedrįsdavo, o dviese – sekdavosi. Kad mokiniai įsisavintų temą „Prekių ženklavimas“, išdalydavau lapus su prekių ženklavimo rekvizitais, kurie turėjo atsispindėti prekės etiketėje. Leidau grupelėms įsiminti rekvizitus, po to mokiniai lape piešdavo sugalvotą gaminuką ir surašydavo rekvizitus. Pamokos pradžioje išskirdavau tris mokinukus, kurie, kaip komisijos nariai, vertindavo grupių darbus, vaikščiodami aplinkui, stebėdami, rašydami „plusus“ ir „minusus“. Pabaigoje jie įvertindavo, o komisijos narius įvertindavau aš. Tai padėjo mokiniams įsiminti informaciją.

„LearnLabe“ ir „Edutene“. Naudojant šias skaitmenines platformas, keičiasi pamokos vadyba. Vaikas tampa aktyviuoju pamokos dalyviu, o mokytojas – konsultantu. Tai suteikia galimybes įvairių gebėjimų vaikams siekti savo užsibrėžtų tikslų. Kiekvienas vaikas „Edutene“ gali pasirinkti savo lygmenį. „LearnLabe“ darbelius mokiniams gali labai lengvai individualizuoti. Vienas šeštokas pasakė, kad mokytis „LearnLabe“ yra nemažas iššūkis, bet labai įdomu ir kad jis jaučia, jog daro didelę pažangą.

Vieną pamoką per savaitę skiriame darbui su šiuo skaitmeniniu įrankiu „Eduten“, jame sukurta mokymosi aplinka mokiniams yra patraukli. Mokiniai pabrėžia uždavinių įvairovę, žaismingą dizainą, galimybę pasirinkti uždavinio sunkumo lygmenį, ypač – trofėjų rinkimą už aktyvų ir motyvuotą mokymąsi. Mokytojai gali personalizuoti mokinių mokymąsi, gauti greitą grįžtamąjį ryšį, diferencijuoti turinį pagal mokinių individualias galimybes ir poreikius. Mokytojas turi daugiau laiko ne pamokų turinio rengimui, o mokymui, konsultavimui, pagalbos teikimui mokiniams. „Kelių mygtukų“ paspaudimu gali teikti informaciją mokinių tėvams. „LearnLab“ platforma daugiau tinka mokytis anglų kalbos.

Tėvų švietimas. Tėvams reikia patarimų apie tai, kaip padėti vaikams neužgožiant jų savarankiškumo, jų nemenkinant, ir, svarbiausia, nedarant už juos darbų. Tėvams dažnai neužtenka kantrybės, todėl už vaikus atlieka užduotis, kad būtų greičiau, bet taip vaikui padaroma meškos paslauga. Vaikai mato, kad gauna pagyras tie vaikai, kurie atlieka darbus padedami tėvelių, o tie vaikai, kurie stengiasi patys padaryti, gauna mažiau. Vaikai mato, kad mama pasufleruoja vaikui ir mokytoja jį pagiria, o kitas lieka nepastebėtas. Todėl norint ugdyti vaikų savivaldų mokymąsi, pirmiausia būtina labiau šviesti tėvus. Tėvai turi gauti grįžtamąjį ryšį, kad tinkamai prisidėtų prie vaikų ugdymo. Pasitaiko, kad kai vaikas gauna kokią pastabą, tėvai galvoja: negi mano vaikas taip galėtų daryti? Būdami namuose kartu, tėvai puikiai viską pamato – ir tai yra vienas iš nuotolinio mokymo plusų.

Emocinis socialinis ugdymas

Jeigu mokinių **fizinė ar psichologinė, emocinė savijauta** yra blogesnė, tai jų pasiekimai yra žemesni.

Vaikas, sutrikdytas sunkių emocinių išgyvenimų, gali pasirodyti kaip turintis emocinių sutrikimų ar autizmo spektro sutrikimą. Todėl svarbu vaiką stebėti. Trauma reiškiasi labai skirtingai. Mokytojų savijautą atspindi mokiniai. Taip kaip jaučiasi mokytojai, panašiai jaučiasi ir mokiniai.

Kuo labiau mokinys jaučia, kad mokytojas su juo elgiasi **teisingai**, tuo didesnė tikimybė, kad mokinio pažymiai bus geresni. Socialinis teisingumas – tai ir tiek pat dėmesio skirti visiems mokiniams, sudaryti sąlygas visiems mokiniams pasisakyti, juos padrąsinti ir pan.

Mažiau negu pusei mokinių iš žemo SEK būdingas socialaus elgesio pasireiškimas pagal normą, o kitai daliai – elgesys, kurį galime priskirti ribai arba nuokrypiui nuo normos. Ypač ryškios mergaičių emocinės problemos.

Jei mokinys **apie save galvoja gerai**, jei mokytojas apie jį galvoja gerai ir tiki jo pastangomis, tada mokinys pasižymi augimo mąstysena ir jo akademiniai rezultatai yra daug aukštesni. Mokytojas neturėtų mąstyti taip: jei tu esi iš nepalankios aplinkos, iš tavęs daugiau ir nereikalausiu. Tada ir pats mokinys pradeda savimi nebetikėti. 13–14 metų paaugliai negalvoja apie save ir savo pasiekimus teigiamai. Tik vėliau tai sustiprėja. Todėl svarbu paaugliams kelti pamatuotus tikslus, kad galėtų juos iš tikrųjų pasiekti, patirti sėkmę.

Paauglystėje, kai sparčiai auga kaulai, fizinis aktyvumas yra be galo reikalingas. Paauglystėje kūno segmentai turi polinkį greitai adaptuotis prie netaisyklingos laikysenos. Fizinis aktyvumas

turėtų būti pakankamai intensyvus, pulsas turėtų pakilti iki 160 ir daugiau. Jeigu nėra fizinio aktyvumo, kaulai negali normaliai vystytis, pasiekti tinkamą tankį. Labiausiai tam reikalingi jėgos fiziniai krūviai. Yra daug vaikų, kurie netaisyklingai bėga ar sėdi, nes yra pasikeitusi jų judesio biomechanika. Sėdėjimas susilenkus turi įtakos kvėpavimo funkcijoms. Plaučiai, diafragma, kvėpavimo organai yra ne tokioje būsenoje, kaip turėtų būti. Dėl ilgo sėdėjimo sumažėja gaunamas deguonies kiekis, todėl sumenksta kognityvinės funkcijos, taip pat ir pasiekimai. Dėl fizinio aktyvumo stokos miego kokybė dar labiau suprastėja. Todėl mokiniai yra mieguisti, nervingi, jei neišsimiegoję – prastesnės atminties. Kuo mažesnis mokinių fizinis aktyvumas, tuo jie prasčiau emociškai įsitraukia į mokymąsi. Vaikinių fizinio aktyvumo poreikis yra didesnis negu merginų. Jeigu vaikinai šio poreikio nepatenkina, gali kilti nepageidautinas agresyvus elgesys.

Klasės valandėlės rengiamos „atvirkščios pamokos“ metodu: pamoką pradeda mokiniai, parodydami užduoties atlikimą. Taip pat mokinių pamokos pradžioje klausiama: „Kaip tu jautiesi, kai užuodi prapjautos duonos kvapą?“, „Kaip jautiesi, kad pramiegojai nuotolinio mokymo metu?“ ir pan. Taip mokiniai mokosi suvokti savo būsenas, kurios trukdo arba padeda mokymuisi.

Pagalba mokiniams įveikiant sunkumus. Pirmiausia vyksta klasės vadovo pokalbis su mokiniu, aiškinamasi, su kokiomis problemomis susiduriama, ar reikalinga pagalba. Kai kada į pokalbį jungiasi ir pavaduotojas, pasitariama dėl tvarkaraščio, konsultacijų. Vyksta ir trišaliai pokalbiai – mokinio, tėvų ir pavaduotojo ugdymui. Į klausimą, kaip tėvai padeda savo vaikams, kaip, jų manymu, vaikams sekasi, ir pan., dauguma tėvų atsakyti negali. Paskiau vyksta Vaiko gerovės komisijos posėdis, kuriame sudaromas pagalbos planas, skiriamos privalomos konsultacijos, numatoma, kokių rezultatų bus siekiama. Dažniausiai vaikai patys atskleidžia, kokios pagalbos jiems reikia. Dažnai sako, kad „tingiu atsisėsti prie kompiuterio“; tokiems vaikams priskiriamas vadovas-kuratorius. Su juo mokinys susitinka kiekvieną savaitę ir pildo „sėkmės dienyną“, kad pastebėtų savo pastangas ir sėkmę, įgytų pasitikėjimo, suvoktų, jog mažais žingsneliais galima viską padaryti. Didelę pagalbą teikia specialiojo pedagogo, psichologo ir socialinio pedagogo konsultacijos.

Pasiteisina ir kuria pridėtinę vertę **asmeninio augimo planai**, jų šiuo metu turime 10. Juos vykdant, suaugusieji mokinius palaiko, taiko konsultuojamąjį ugdymą, o tai padeda mokiniams pakelti ūpą, suderinti dalykus, sugrįžti į ritmą. Dviem mokiniams turime **individualius mokymosi planus**. Po penktadieninių individualios pažangos aptarimų vis ką nors pakeičiame. Tuos, kuriuos „pastatėme į vėžes“, paleidžiame, kad galėtume padėti kitiems.

Tyrimo duomenų panaudojimas

Skirdami pagalbą mokiniams, rėmėmės duomenimis. Išskyrėme tikslinę mokinių grupę – kam labiausiai reikia pagalbos, tai yra mokiniai: gavę kelis iš eilės nepatenkinamus pažymius; kurių pasiekimų lygis yra žemesnis nei patenkinamas, mokinys nedaro pažangos; nepalanki mokymuisi socialinė emocinė aplinka namuose; ženklus individualios pažangos kritimas; ženkliai sumažėjusi mokymosi motyvacija. Mokymosi pagalba aptariama trišaliuose pokalbiuose, mokiniai skatinami patys nusimatyti mokymosi būdus ir išsikelti pasiekimų uždavinius. Pagalbos mokiniui koordinatorius stebi pokytį, teikia grįžtamąjį ryšį dėl pasirinktų priemonių.

Stebėjimas ir fiksavimas. Mokytojas pamokoje stebi mokinio įsitraukimą, o pažangos kritimą arba kilimą – klasės vadovas. Esame susitarę, kad kiekvieną savaitę dvi socialinės pedagogės,

pasiskirsčiusios koncentrais (1–4 ir 5–8 kl.), informuoja, kas yra tie tiksliniai vaikai, kuriems reikia pagalbos, ir kokios jos reikia.

Duomenimis grįsti sprendimai. Mokytojai turi analizuoti duomenis, naudoti analizių rezultatus pedagoginiams sprendimams priimti ir tobulinti ugdymo procesą. Tai atima daug laiko. Galime naudoti skaitmenines platformas, kurios integruoja **mokymosi analitikos** ir dirbtinio intelekto funkcijas: surūšiuoti ir kitaip sutvarkyti duomenis, pateikti juos vizualiai. Tai leidžia geriau pamatyti mokinio pažangą. „EdutenPlayground“ platforma, orientuota į matematikos mokymą. „LearnLab“ platforma nukreipta į giluminį mokymąsi giluminiam supratimui.

Mūsų pasididžiavimas – **dendrologinis takas**. Jame jau antri metai auga 43 rūšių augalai. Jis yra ir dėl grožio, bet didžiausia jo pridėtinė vertė – išmaniai teikiama informacija. Yra tako informacinis stendas, prie kiekvieno augalo yra QR kodas.

Ižvalgas, rekomendacijas pateikė:

Rasa Alaburdienė, Prienų „Revuonos“ pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja
Paulius Andruskevičius, Joniškio rajono Gataučių Marcės Katiliūtės pagrindinės mokyklos direktorius, dailės, technologijų ir informacinių technologijų mokytojas
Antanas Apynis, Vilniaus Mykolo Biržiškos gimnazijos matematikos mokytojas ekspertas, Lietuvos matematikos mokytojų asociacijos prezidentas
Vaida Babravičienė, Vilniaus „Sietuvos“ progimnazijos direktorės pavaduotoja ugdymui
Ramunė Baniulienė, Kauno Palemono gimnazijos direktorė
Žydrūnė Bastienė, Kauno r. Garliavos Jonučių progimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Dr. Agnė Brandišauskienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja
Dr. Ramutė Bruzgelevičienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos docentė
Zbignevas Butkevičius, Trakų r. Senųjų Trakų Kęstučio pagrindinės mokyklos socialinis pedagogas
Edita Butkienė, Tauragės Žalgirių gimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Socialinio darbo ir socialinės gerovės katedros docentė
Neringa Čiukšienė, Vilniaus Antakalnio progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui
Lina Černiauskienė, Druskininkų savivaldybės Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotoja
Irma Daukšienė, Klaipėdos Baltijos gimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Eglė Gailiūnienė, Kauno r. Garliavos Jonučių progimnazijos pradinė klasių mokytoja
Dr. Alvyra Galkienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos profesorė
Dr. Sigita Girdzijauskienė, Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Psichologijos instituto docentė
Prof. dr. Rūta Girdzijauskienė, Klaipėdos universiteto vyriausioji mokslo darbuotoja
Monika Grigaliūnienė, Vytauto Didžiojo universiteto doktorantė, Kauno nevalstybinės „Herojaus“ mokyklos matematikos mokytoja
Arūnas Grimalis, Klaipėdos r. Dovilų pagrindinės mokyklos direktorius
Dr. Pranas Gudynas, Nacionalinės švietimo agentūros Tyrimų skyriaus vedėjas
Jolanta Daugalienė, Tauragės „Šaltinio“ progimnazijos psichologė ir socialinė pedagogė
Prof. dr. Aušra Daugirdienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų instituto vyriausioji mokslo darbuotoja
Miša Jakobas, buvęs ilgametis Vilniaus Šolomo Aleichemo gimnazijos direktorius
Asta Jankauskienė, Klaipėdos Gedminų progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui
Tomas Jankūnas, Vilniaus Antakalnio progimnazijos direktorius
Danutė Janukienė, Raseinių r. Viduklės Simono Stanevičiaus gimnazijos direktorė

Loreta Kaltauskienė, Klaipėdos r. Priekulės Ievos Simonaitytės gimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Dr. Eglė Kemerytė-Ivanauskienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja
Birutė Klimašauskienė, Šiaulių Salduvės progimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Sigita Kutienė, Vilniaus paslaugų verslo profesinio mokymo centro direktoriaus pavaduotoja
Laura Kvecė, Vilniaus Salomėjos Nėries gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui
Daiva Lebednikaitė, Vilniaus Senvagės gimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Aurelijus Liaudanskas, Klaipėdos Gedminų progimnazijos direktorius
Daiva Liumparienė, Ukmergės Dukstynos pagrindinės mokyklos direktorė
Ingrida Lukošienė, Tauragės „Šaltinio“ progimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Dr. Rasa Nedzinskaitė-Mačiūnienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų instituto vyresnioji mokslininkė
Dr. Julija Melnikova, Klaipėdos universiteto vyresnioji mokslo darbuotoja
Habil. Dr. Rimas Norvaiša, Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos fakulteto Matematinio švietimo centro profesorius
Artūras Matukaitis, Jurbarko r. Smalininkų Lidijos Meškaitytės pagrindinės mokyklos direktorius
Audrius Saulynas, Varėnos „Ažuolo“ gimnazijos direktorės pavaduotojas
Vyta Šiugždinienė, Alytaus Putinų gimnazijos direktoriaus pavaduotoja
Jonas Petkevičius, Kauno rajono savivaldybės Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vedėjas
Sandra Petrovienė, Panevėžio r. Velžio gimnazijos mokinių tėvų atstovė
Janina Pukelienė, Tauragės Žalgirių gimnazijos anglų kalbos mokytoja
Jolita Vaičiulienė, Palangos Senosios gimnazijos direktoriaus pavaduotoja

Parengė *Vida Kazragytė*,
Nacionalinės švietimo agentūros
Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkė